

8ste vergadering

Dinsdag 28 november 2000

Aanvang 10.00 uur

Voorzitter: Korthals Altes

Tegenwoordig zijn 67 leden, te weten:

Baarda, De Beer, Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Van den Berg, Bierman, Bierman-Beukema toe Water, De Blécourt-Maas, De Boer, Braks, Van den Broek-Laman Trip, Van Bruchem, Castricum, Dölle, Dupuis, Van Eekelen, Eversdijk, Van Gennip, Ginjaar, Hessing, Van Heukelum, Hofstede, Holdijk, Van den Hul-Omta, Jaarsma, De Jager, Jurgens, Ketting, Kneppers-Heijnert, Kohnstamm, Korthals Altes, Van der Lans, Van Leeuwen, Lemstra, Van der Linden, Luijten, Lycklama à Nijeholt, Meindertsma, Pastoor, Pitstra, Platvoet, Rabbinge, Rensema, Roscam Abbing-Bos, Rosenthal, Ruers, Van Schijndel, Schoondergang-Horikx, Schuurman, Schuyer, Stekelenburg, Stevens, Swenker, Tan, Terlouw, Van Thijn, Timmerman-Buck, Varekamp, Veling, De Vries, Walsma, Werner, Witteveen, Woldring, Wolfson, Wöltgens en Zwerver,

en de heren Van Aartsen, minister van Buitenlandse Zaken, Benschop, staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, en Remkes, staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,

alsmede de heren Duivesteijn, Biesheuvel en Hofstra en mevrouw Van 't Riet, leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, ter verdediging van hun voorstellen van wet betreffende bevordering eigenwoningbezit.

□

De **voorzitter**: Ik open de vergadering en verzoek u allen te gaan staan.

Met leedwezen heeft de Eerste Kamer der Staten-Generaal kennisgenomen van het bericht van overlijden van het oud-lid van deze Kamer de heer Wolter Netjes. De heer Netjes had bijna 4,5 jaar zitting, van 13 februari 1979 tot 13 september 1983, tot 10 oktober 1980 voor de Christelijk-Historische Unie, daarna voor het Christen-Democratisch Appel.

Wie terugblijkt op het leven van de heer Netjes, ziet verbondenheid met de Noordoostpolder, want vanaf 1941 was hij in dienst van de Directie Noordoostpolder betrokken bij de inrichting van dit op de Zuiderzee gewonnen land. In 1947 vestigde hij zich er als één van de eerste landbouwers. In het voetspoor van zijn vader, die ook landbouwer was, bleef hij als agrariër actief tot 1977. Het was ook in deze polder dat de bestuurlijke talenten van de heer Netjes tot ontplooiing kwamen. Toevallig begonnen als lid van de poldercommissie in 1954 van het toenmalig Openbaar Lichaam "De Noordoostpolder", volgde in dat jaar ook het lidmaatschap van de gemeenteraad van Noordoostpolder en vanaf juli 1962 het lidmaatschap van de Provinciale Staten van Overijssel. Het gemeenteraadslidmaatschap vervulde hij 24 jaar en het statenlidmaatschap 20 jaar, waarvan respectievelijk 16 jaar als voorzitter van de CHU-fractie en 4 jaar als voorzitter van de CDA-fractie.

Eveneens toeval bracht de heer Netjes in de Eerste Kamer. Begin 1979 volgde hij het lid Heij op, toen deze om gezondheidsredenen moest aftreden en de twee hogergeplaatsten op de lijst van benoe-

ming afzagen. Als Kamerlid werd de heer Netjes een fervent verdediger van het bestaansrecht van de Eerste Kamer.

Gegeven zijn achtergrond was het niet toevallig dat de heer Netjes in de Kamer woordvoerder werd voor landbouwbeleid en voor Binnenlandse Zaken. Op dit laatste terrein hield hij, als enige spreker over een wetsvoorstel houdende de instelling van een gemeente Lelystad en nadere vaststelling van de grens van de gemeente Dronten, zijn maidenspeech op 3 juli 1979. Hij wist bij uitstek hoe belangrijk het was voor nieuwe polderbewoners zich duidelijk te kunnen identificeren met een gemeente die een burgemeester had in plaats van te moeten uitleggen dat er een openbaar lichaam was met een landdrost. Waar hij zich echter mateloos over verbaasde was de vergaande manier waarop de Tweede Kamer de voorziene gemeentegrenzen had geamendeerd met steun van het CDA in die Kamer. Het leverde hem grote bijval op van de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken, Wiegels, in de volgende bewoordingen: "Nu ik heb gezegd dat ik de geachte afgevaardigde complimenteer met zijn maidenspeech en ik denk aan het debat van vorige week, was het mij liever geweest, als hij namens de CDA-fractie in de Tweede Kamer had gesproken. Het was niet gelopen zoals het nu is gelopen." Vanaf het begin liet de heer Netjes daarmee blijken een politicus te zijn met eigen opvattingen en eigen overtuigingen.

Pregnant kwamen die eigenschappen tot uiting bij de stemming op 28 april 1980 over het wetsvoorstel verdedigd door de ministers Ginjaar en De Ruiter inzake abortus. Omdat uit de CDA-groepering twee leden

voorzitter

tegen waren, stond van 74 leden de vermoedelijke stemverhouding met 37 tegen 37 vast; de 75ste stem, die van Netjes, zou de doorslag geven. Pas in de avond liet hij in een stemverklaring weten na grondig zelfonderzoek en gesprekken met moraaltheoloog Klijn van de Katholieke Theologische Hogeschool van Amsterdam en met oud-CHU'er en toenmalig Tweede-Kamerlid Deetman, dat hij voor zou stemmen. Niet ten onrechte hoopte Vrij Nederland daarop, mede op basis van een interview met Netjes "De eenzame worsteling van het Eerste-Kamerlid Netjes". Het was inderdaad een ethisch dubbeltje op zijn kant geweest. In 1980 en 1982 zou Netjes bij beide lezingen voor een grondwetsherziening tegen het voorstel stemmen om kiesrecht voor de gemeenteraad te verlenen aan niet-Nederlandse ingezetenen.

In een interview in de Zwolse Courant van 20 september 1983 liet het toen inmiddels oud-lid, want het was een week na zijn terugreden, weten dat hij tijd ging vrijmaken voor ongelezen boeken, voor cryptogrammen, voor fietsen, maar vooral voor zijn vrouw, zijn zes kinderen met hun gezinnen waarin dan al vele kleinkinderen zijn geboren. Een niet vreemde gedachte voor een man die het Eerste-Kamerlidmaatschap vijf dagen van de week beoefende, waarbij 20 uur heenging aan lezen en rangschikken van de post.

Ruim 17 jaren zijn sedertdien verstreken. Het moge de familie tot troost strekken zo lang van een authentiek mens te hebben mogen genieten. Was het eigenlijk wel toeval dat hem in de politiek bracht? Toewijding was in ieder geval wel de eigenschap die Wolter Netjes in onze herinnering doet voortleven.

Ik verzoek u enkele ogenblikken stilte in acht te nemen.

(De aanwezigen nemen enkele ogenblikken stilte in acht.)

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Aan de orde is het **Europadebat**.

Hierbij is tevens aan de orde de motie-Jurgens c.s. over het opnemen van regels voor de implementatie van EG-regelgeving in de Grondwet (26200 VI, nr. 65, EK nr. 37).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Van der Linden** (CDA): Voorzitter! Het debat over de toekomst van Europa begint, aldus staatssecretaris Benschop tijdens het debat over de Staat van de Europese Unie, met de vragen welke verwachtingen wij van Europa hebben, welke voorwaarden verwezenlijkt moeten worden, welke doelstellingen wij willen realiseren en welke acties daartoe moeten worden ondernomen. Over de vragen over welk Europa wij spreken en welke rol bestaande internationale organisaties daarbij in de toekomst kunnen dan wel moeten vervullen, werd niet gesproken. Het debat in de Tweede Kamer was geheel gewijd aan de Staat van de Europese Unie. Hier wil ik beginnen met aandacht te vragen voor Europa als geheel. Immers, als wij spreken over de toekomst van Europa moeten wij dit niet verengen tot een discussie over de Europese Unie.

Na de val van de Muur van Berlijn stond Europa voor de gigantische opdracht van de heling van de deling. Die deling was veel meer dan een verschil in welvaart en economische systemen. Dat verschil zat veel dieper en kwam tot uitdrukking in met name immateriële kwesties als rechtsstaat, democratie, mensenrechten, persvrijheid. Juist op die terreinen heeft de Raad van Europa een ongekend grote expertise. Ik verwijs korthedshalve naar het EVRM-verdrag, het Hof van Straatsburg, de Venetië-commissie en uiteraard de Parlementaire Assemblee waar volksvertegenwoordigers van de nieuwe democratieën in de democratische structuur werden geïncorporeerd en waar zij parlementaire ervaring opdeden. De Raad van Europa werd plotseling van een wat stoffige internationale organisatie een politieke pan-Europese organisatie die in het democratiseringsproces in Centraal en Oost-Europa een centrale rol vervuld heeft. Voor de nieuwe democratieën was het ook de eerste belangrijke stap richting het democratisch Europa. Die betekenis heeft binnen de Europese Unie te weinig erkenning gekregen. Door een te eenzijdig gewicht toe te kennen aan de Europese Unie zal de drang om daarvan lid te worden alleen maar toenemen.

Economische ontwikkeling en vrede zijn met elkaar verbonden. Vrede is de eerste voorwaarde voor economische ontwikkeling en dat is weer de eerste voorwaarde voor een evenwichtige samenleving die openstaat voor het respecteren van menselijke waardigheid en maatschappelijke waarden. De voorwaarden voor stabiliteit en vrede liggen vaak op de terreinen waar de Raad van Europa de lidstaten toe bindt en verplicht. Er is voor een aantal landen in Oost-Europa nog een hele weg te gaan. Uit een studie van de Europese bank voor herstel en ontwikkeling, het zogenaamde Transition Report uit 1999, blijkt een positieve correlatie te bestaan tussen democratie en een geslaagde overgang naar een markteconomie. De ondersteunende functie, gekoppeld aan de monitorprocedure die de Parlementaire Assemblee vervult, zijn in dit proces van groot belang. In het debat over de toekomst van Europa dient de rol en de betekenis van de Raad van Europa als een soort concentrische cirkel betrokken te worden. Zelfs na de uitbreiding, waar ik later over kom te spreken, blijft een groot aantal landen dat tot Europa beschouwd moeten worden voor de afzienbare tijd buiten de Europese Unie. Ook tegen die achtergrond moeten wij ons gedachten vormen over de architectuur van Europa als geheel, waarbij ook de rol van de OVSE betrokken dient te worden. Wij moeten ervoor waken dat de oude oostgrens na de toetredingsoperatie niet oostwaarts opgeschoven wordt en een nieuwe tweedeling in Europa ontstaat. Graag wil ik hierover een beschouwing van de regering.

In de nota op stuk nr. 24128 van 1999/2000 stelt de regering ten aanzien van de niet militaire aspecten van crisispreventie en crisismanagement het volgende: "Doel is te komen tot een database en een mechanisme dat de EU in staat zal stellen slagvaardiger en sneller te reageren in geval van een niet-militaire crisissituatie in en buiten Europa. De EU-landen zouden zich moeten committeren om op korte termijn middelen en personeel ter beschikking te stellen om bepaalde taken uit te voeren, zoals waarnemen en verificatie, het monitoren van de mensenrechtensituatie, democratisering en voorbereiding van verkiezingen, civiele politie, hulp bij rampen, etc."